

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Жешувський університет (Республіка Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)

Матеріали

III Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

10 квітня 2018 року

Харків
2018

результати (продукти) власної підприємницької діяльності та інших працівників у цілому [2, с. 127].

Під час проведення дослідження в нагоді також стали висновки В. М. про те, що в підприємницькій компетентності можна виокремити такі складники:

- особистісний (прояв людиною величезного бажання досягти мети, готовність ризикувати, особистої відповідальності, наполегливості, гнучкості, енергійності, впевненості в собі, ініціативності; здатностей переконувати, твердо мислити в різних ситуаціях, використовувати будь-яку можливість з максимальною ефективністю здібностей до навчання, комунікації й управління);

- організаційний складник: засвоєння людиною відповідних знань про специфічні особливості організованого нею підприємства/бізнесу; провідні функції керівника, основні соціально-економічні механізми, характерні для його діяльності (способи вивчення організаційного середовища; сутність ризику тощо) та вміння (розпізнавати ризики й ризикові ситуації, урахувати особливості бізнесу в різних ситуаціях підприємницької діяльності, бачити можливості організаційного середовища, використовувати їх для досягнення власних цілей, реалізовувати основні управлінські функції з урахуванням особливостей бізнесу тощо);

- комерційний складник: засвоєння людиною відповідних знань (про види продукції й доходу, вартості товару; види господарської діяльності, які забороняються законом та приносять прибуток; основи економіки організації спонсорства) та вміння (визначати прибутки і доходи бізнесу, вартість продукції; вибирати й поєднувати різні види господарської діяльності з метою отримання найбільшої вигоди; застосовувати різні методи планування, розподілу, розподілу прибутку бізнесу; знаходити та здійснювати спонсорство);

- інноваційний складник: засвоєння людиною відповідних знань (про визначення інновації, нововведення; способи прогнозування потреб суспільства, методи оцінювання наслідків введення інновацій; основи державної інноваційної політики тощо) та вміння (визначати інновації в діяльності; створювати інновації; розробляти нові види товарів і послуг, які будуть затребувані на ринку; об'єктивно оцінювати наслідки впровадження інновацій для окремої організації чи галузі тощо);

- комунікативний складник: засвоєння людиною відповідних знань (про етапи побудови процесу переговорів, способи реалізації продукції фірми, поняття і структуру підприємницької компетентності менеджера, види інтеграції підприємств, способи розширення сфери обслуговування, способи реалізації продукції, основи економіки організації спонсорства, способи забезпечення суспільної користі від власної діяльності) та вміння (вести переговори з постачальниками, посередниками, споживачами; будувати процес реалізації продукції, організувати співпрацю з іншими фірмами з метою розширення своєї діяльності й отримання прибутку) [3, с. 202–203].

На основі викладеного зроблено висновок про те, що структура підприємницької компетентності студентів закладу вищої освіти включає такі компоненти: особистісно-вольовий (сформованість необхідних для здійснення своєї діяльності особистісних якостей: воля, наполегливість, ініціативність, чесність, соціальна відповідальність, інтелектуальна гнучкість, креативність тощо); інформаційно-когнітивний (засвоєння основ менеджменту, маркетингу,

плану, нетворінгу, психології бізнесу, знань про організацію та здійснення підприємницької діяльності в сучасних умовах, знань про способи отримання нової інформації й перевірки її достовірності); організаційно-комунікативний (здатність встановлювати комунікативні контакти з різними людьми, організувати й керувати працівників на виконання поставлених завдань, створювати сприятливу атмосферу в організації тощо); інноваційно-комерційний (здатність розпізнавати нові потреби ринку та швидко реагувати на них, розробляючи нові види продукції й послуг; визначати прибутки й доходи бізнесу, вартість продукції; вибирати й поєднувати різні види господарської діяльності з метою отримання найбільшої вигоди; вести переговори з постачальниками, посередниками, споживачами; будувати процес реалізації продукції, організувати співпрацю з іншими фірмами з метою розширення діяльності й отримання прибутку тощо).

Список використаних джерел

1. Левенцова Е. Ю. Содержание и структура социально-предпринимательской компетентности. *Профессиональное образование в России и за рубежом*. 2017. № 4. С. 126–128.
2. Майковська В. І. Сутність і структура підприємницької компетентності майбутніх педагогів в Україні. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 1. С. 112–117.
3. Мирозова В. С. Понятие и структура предпринимательской компетентности менеджера. *Вестник педагогический вестник*. 2012. № 2. Том II. Психолого-педагогические науки. С. 199–204.
4. Чернявский А. А. Профессиональное образование регионоведов: ресурс формирования предпринимательской компетентности. *Ойкумена*. 2014. № 3. С. 42–48.
5. 王辉, 张辉华. 大学生创业能力的内涵与结构[J]. 国家教育行政学院学报, 012(2): 81–86.
6. 纪玉超, 林海涛. 大学生创业能力的内涵解析及多维培养方式[J]. 教育与职业, 2011(30): 83–84.

Вікторія ЖЕЛАНОВА

ФОРМУВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕХНОЛОГІЇ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У форматі реалізації положень рефлексивно-контекстного наукового підходу представлено технологію контекстного навчання. Розглянуто її формувальний потенціал щодо рефлексивної компетентності, а також трансформації пізнавальних мотивів у професійні, основні напрями рефлексіогенезу, смислогенезу, суб'єктогенезу майбутнього педагога.

Ключові слова: технологія контекстного навчання, формувальний потенціал, трансформація мотивів, рефлексіогенез, смислогенез, суб'єктогенез.

In the format of implementation of the ideas of the reflexive-context scientific approach, the technology of contextual education is presented. The forming potential of the technology concerning reflexive competence, motivational, semantic, subjective sphere of future teacher is considered. The logic of the transformation of cognitive

motives into professional motives, as well as the main directions of technology of contextual education, forming potential, and subject genesis of future teacher are presented.

Key words: *technology of contextual education, forming potential, subject genesis of motives, reflexiogenesis, psychologogenesis, subject genesis.*

Контекстуалізація сучасної вищої освіти є одним із стратегічних напрямків модернізації. Реалізація контекстного підходу, який пов'язаний з технологією контекстного навчання, дозволяє максимально наблизити освітній процес сучасному ЗВО до умов майбутньої професії. Оскільки контекстним є те, що «накладається на канву» професійної діяльності (А. Вербицький). Ураховуючи компетентнісну спрямованість контекстного навчання, є суттєвим з'ясування формувальний потенціал щодо певних складників професійної компетентності майбутнього педагога.

Різні аспекти проблеми контекстного навчання розробляються в працях А. Вербицького та представників його наукової школи, а саме: концепції формування й сутність контекстного навчання (А. Вербицький); форми формування професійної компетентності в умовах контекстного навчання (О. Назарова, К. Шапошніков); психологічні основи контекстного навчання (Т. Дубинська, Н. Жукова); провідні організаційні форми контекстного навчання (І. Антоненко, Н. Борисова, В. Вербицький, К. Гамбург). Проте, при такій значущій проблематиці контекстного навчання, питання, пов'язані з дослідженням формувального потенціалу технології контекстного навчання залишаються поза увагою науковців.

Відзначимо, що формувальний потенціал технології контекстного навчання розуміємо як систему можливостей, що сприяють ефективному професійному становленню майбутнього педагога у ЗВО. Зауважимо, що авторська технологія контекстного навчання узasadнюється на обґрунтованому і розробленому рефлексивно-контекстному науковому підході як синтезу ідей контекстного навчання та рефлексивної парадигми освіти, що пов'язаний з орієнтацією професійної підготовки на формування рефлексивної компетентності, а також рефлексивно детермінованих конструктів особистості майбутнього педагога в процесі послідовного моделювання предметного й соціального змісту професійної діяльності.

Відтак результативною метою технології контекстного навчання є формування рефлексивних конструктів майбутніх педагогів. При цьому суттєвим формувальним потенціалом технології контекстного навчання є формування рефлексивних конструктів представлена самостійним рефлексивним конструктивом (рефлексивна компетентність) та рефлексивно детермінованими конструктивними формами, якими є мотиваційна, смислова сфера особистості та її професійна суб'єктивність.

Логіку репрезентації авторської технології побудуємо згідно з науковими підходами Г. Селевка щодо структури педагогічної технології, яка містить такі компоненти: концептуальну основу, змістовну, процесуальну частини [2].

Концептуальною основою розробленої технології є поліпарадигматична і поліпідхідна цілісність когнітивної, особистісно зорієнтованої та смислової

освіти, а також аксіологічного, акмеологічного, системного, методологічного, суб'єктного, контекстного, рефлексивно-контекстного, педагогічного, задачного, середовищного наукових підходів, що синтезуються в новій парадигмі освіти.

Технологія контекстного навчання становить цілісний досвід професійної діяльності педагога, інтеріоризація якого відбувається в процесі трансформації знань, а також рефлексіогенезу, смислогенезу, суб'єктогенезу, що забезпечує формування сукупності рефлексивних конструктів майбутнього педагога та інших професійних діячів.

Важливою частиною технології контекстного навчання представлена трансформація пізнавальних мотивів у професійні, а також рефлексіогенезом; смислогенезом; суб'єктогенезом. Розгортання зазначених процесів співвідноситься з етапами авторської технології, які розкриваються як адаптивно-технологічний, імітаційно-технологічний і професійно-технологічний етапи.

Педагогічний інструментарій технології контекстного навчання містить форми організації навчання, алгоритми взаємодії викладача та студентів, а також студентів між собою в процесі контекстного навчання. При цьому використовуються імітаційні та імітаційно-технологічні форми організації навчання.

Імітаційні – представлені лекціями контекстного типу. Їх різновидами є проблемна лекція, лекція удвох, лекція-візуалізація, лекція із задалегідь обраними помилками, рефлексивно зорієнтована лекція.

У технології контекстного навчання особливої ваги набувають імітаційні форми організації навчання. Своєю чергою, імітаційні форми організації навчання поділяються на ігрові (контекстні ділові ігри) й неігрові (аналіз педагогічних ситуацій та розв'язання педагогічних задач). У нашому розумінні ділова гра є, з одного боку, єдиною формою контекстного навчання, а з іншого – видом квазіпрофесійної діяльності майбутнього педагога. Структурно вона становить три «накладені» одна на одну моделі: ігрову, ігрову та контекстуальну. Аналіз педагогічних ситуацій та розв'язання педагогічних задач ми репрезентуємо як самостійні форми організації контекстного навчання, хоча можливе їх використання і як методів навчання. Окреслені імітаційні форми контекстного навчання ґрунтуються на використанні методів педагогічного представлення матеріалу, якими є дискусія, діалог, полілог.

Відтак, урахувавши цільові орієнтири представленої технології, потенціал формувальний потенціал технології контекстного навчання розглядається щодо формування рефлексивних конструктів.

Трансформація пізнавальних мотивів у професійні в межах технології контекстного навчання майбутнього педагога є процесом поступового заміщення пізнавальних мотивів професійними на підставі зрушення предмету актуальної діяльності на її «побічний продукт».

Напрями рефлексіогенезу відповідають провідним складникам рефлексивної компетентності. Так мотиваційні аспекти зазначеного феномену будуть розкриватися таким чином: мотиви, потреби в рефлексивній діяльності, рефлексивна установка, ціннісне ставлення до контекстної рефлексії. Формування

когнітивного та операційно-діяльнісного складників рефлексивної компетентності відповідно пов'язаний зі зміною знань і вмінь від тих, що відбивають когнітивний інтелектуальний тип рефлексії – до знань та вмінь, що стосуються когнітивної комунікативної рефлексії. Тобто, рефлексія, що спрямована «на себе» рефлексією, що спрямована «на інших». Отже, рефлексіогенез майбутнього педагога є процесом поступового формування складових рефлексивної компетентності у напрямі їх ускладнення й поширення діапазону реалізації типів педагогічної рефлексії, що синтезуються в контекстній рефлексії.

Смислогенез майбутнього педагога здійснюється у кількох напрямках, а саме: 1) трансформація ситуативних смислових структур (особистісних смислових установок, смислоутворювальні мотиви) у стійкі (смислові установки, смислові диспозиції, особистісні цінності); 2) «смислонасичення» відносин до максимального стану на підставі «уточнення й розширення» (В. Леонтьєв); 3) ієрархізація смислів, їх «кристалізація» (О. Леонтьєв); 4) зміна динаміки смислових процесів у послідовності: смислоутворення, смислоуточнення, смислобудівництво. Отже, ґрунтуючись на положеннях І. Конґенієвського, трактуємо смислогенез майбутнього педагога як низку послідовних трансформацій складників смислової сфери, сполучених зі сходженням за ієрархією вищих особистісних структур.

Суб'єктогенез майбутнього педагога є процесом послідовної трансформації складників професійної суб'єктності майбутнього фахівця. Суб'єктна професійність формується від орієнтації «на результат» до орієнтації «на процес» від прив'язаності до особистісних цінностей до координації особистісних цінностей з професійними цінностями. У цілому формування суб'єктності педагога проходить етап орієнтації, збагачення, реалізації. Педагогічна діяльність педагога видозмінюється від неусвідомленої до усвідомленої, від ситуаційної до надситуативної, неадаптованої (В. Петровський) інтегративної діяльності (К. Абульханова-Славська). Суб'єктний досвід розвивається за лінійною шкалою: досвід, операціональний досвід, досвід рефлексії, досвід звичної активної діяльності, досвід співробітництва.

Таким чином, технологія контекстного навчання як система когнітивних, емоційних, змістового й процесуального складників, а також певного набору інструментарію має суттєвий потенціал щодо формування мотиваційно-рефлексивної, смислової та суб'єктної сфери майбутнього педагога. Отже, процесів трансформації пізнавальних мотивів у професійні, рефлексивної та смислогенезу суб'єктогенезу.

Список використаних джерел

1. Колесникова И. Е. Механизм смыслогенеза личности в онтогенезе: морфологический и онтологический контекст : монография. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017.
2. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие для педагогов. Народное образование, 1998. 256 с.

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРОВАНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті встановлено взаємозв'язок понять «інтеграція» і «міжпредметні зв'язки»; визначено роль міжпредметних зв'язків як засобу інтегрованої професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Розглянуто питання класифікації міжпредметних зв'язків. Визначено умови впровадження міжпредметних зв'язків у процес професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Ключові слова: майбутній вчитель музичного мистецтва; професійна підготовка; інтеграція; міжпредметні зв'язки; засіб.

The interrelation between the concepts of «integration» and «intersubject connections» has been determined. The role of intersubject connections as means of professional training of future teacher of musical art has been revealed. The conditions of classification of intersubject connections has been considered. The conditions of introduction of intersubject connections into the process of professional training of teacher of musical art have been determined.

Key words: future teacher of musical art; professional training; integration; intersubject connections; means.

У пошуках шляхів до вирішення проблеми підвищення ефективності підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва багато сучасних учених звертаються до інтегративного навчання.

Поняття «інтеграція» тісно пов'язане з поняттям «міжпредметні зв'язки», введення в педагогічний тезаурус терміна «інтеграція» відбулося на базі теорії міжпредметних зв'язків, і значення їх принципово не відрізняються від значення міжпредметні зв'язки – взаємна узгодженість змісту освіти в межах навчальних предметів і факультативів; інтеграція – об'єднання змісту освіти в межах інтегрованих курсів.

З огляду на вищезазначене, «міжпредметні зв'язки» є педагогічною категорією для означення синтезувальних, інтегративних відношень між навчальними предметами та процесами реальної дійсності, що знаходить своє відображення у змісті, формах та методах освітнього процесу. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що провідними функціями міжпредметних зв'язків є координаційна та інтегративна.

Проблему взаємозв'язку між навчальними предметами ми розглядаємо як проблему інтенсифікації й оптимізації освітнього процесу, адже врахування міжпредметних зв'язків відкриває широкі можливості для реалізації в програмах інтегративного навчання майбутніх фахівців. Ця реалізація може бути зведена до впровадження в навчальні програми з різних навчальних курсів окремих одиниць навчального матеріалу – фактів, понять, законів тощо, які тісно чи іншою мірою пов'язані в різних навчальних дисциплінах.

Наукове видання

За редакцією
Золотухіної Світлани Трохимівни
Дорожко Ірини Іванівни

**Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах
сучасних викликів: теорія і практика**
Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції
(Харків, 10 квітня 2018 р.)

Відповідальна за випуск: Н. О. Ткачова
Технічний редактор: А. Д. Балацинова

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 27.67. Тир. 200 прим. Зам. 183-18.
Підписано до друку 29.03.18. Папір офсетний.

Надруковано з макету замовника у ФОП Бровін О.В.
61022, м. Харків, вул. Трінклера, 2, корп.1, к.19. Т. (057) 758-01-08, (066) 822-71-30
Свідоцтво про внесення суб'єкта до Державного реєстру
видавців та виготовників видавничої продукції серія ДК 3587 від 23.09.09 р.

СТИЛЬ-ИЗДАТ[®]
ТИПОГРАФІЯ
www.stil-izdat.com

